

OPONENTSKÝ POSUDEK

Zhyldyz Kaarbaeva *Vývoj mezinárodních vztahů v jižním Kyrgyzstánu na příkladu vývoje vztahů mezi Kyrgyzy a Uzbeky od 80. let 20. století do roku 2017*, disertační práce, Západočeská Univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra historických věd, studijní program historické vědy, studijní obor historie, Plzeň : 2020, 184 s., přílohy.

Uwe Halbach ve své studii *Zentralasien nach dem Zusammenbruch der Sowjetunion* (str. 205 – 220, sborník Bert Fragner/Andreas Kappeler, Hg. "Zentralasien 13, bis 20, Jahrhundert", Geschichte und Gesellschaft, Wien 2006, Promedia Verlag) srovnává Kyrgyzstán se Švýcarskem, což lze pokládat sotva za vtipné, snad má autor na mysli ranou fázi prezidentství Askara Akajeva, kdy se Kyrgyzstán stal miláčkem mezinárodních finančních organizací. Sotva si však lze představit větší kontrast s přítomnou disertační prací.

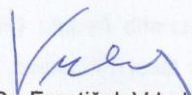
I když autorka odkazuje na inspiraci díla známého českého specialisty Petra Kokaisla, je práce jako celek v našem kontextu značně unikátní; mám na mysli její impresivní rozsah, ale především její, řekl bych, závratnou věcnost. Tím se dostáváme k základním rysům předložené disertační práce. Podle mne je prvním rysem samotné uspořádání díla, v němž výrazně dominuje terénní výzkum v délce sedmi let; jeho rozvětvenost pokrývá celou kapitolu čtyři a ještě dvojí shrnutí v oddílech 5.8. a 5.9. Nehodlám tento výzkum nějak obsírně komentovat, jen připomenu neuvěřitelný rozsah, interviews s informátory jdou do stovek, interviews, která jeví neuvěřitelný stupeň diferenciací, výmluvným příkladem může být 135 rozhovorů se svědky Ošského konfliktu; zdůrazním ještě v rámci naznačené diferencovanosti zřetele k věku, pohlaví, profesní rozčlenění společnosti; osobně bych zdůraznil interviews s příslušníky minoritních etnik a podtrhl bych, že v Kyrgyzstánu se mluví nějakými osmdesáti jazyky. Autorka samozřejmě pracuje, kromě kdyrgyzštiny, a neúřední uzbečtinou, která je úředním jazykem, resp. abych použil výrazy samotné autorky "jazyk s titulárním etnikem". Dodám ještě, že oficializaci uzbečtiny nepokládá autorka za příliš reálnou, a myslím, že v souladu s jejími analýzami tato oficializace není příliš reálná. Možná, že přeháním, ale zdá se mi, že by si jazyková situace v Kyrgyzstánu zasloužila samostatnou kapitolku. Proslulé dílo *The Ethnologue* uvádí vlastně pouze jazyky tři, to jest: kyrgyzština, ruština a kupodivu dunganština. Ostatní, především minoritní jazyky jenom enumeruje, uvádějí počty mluvících. Nepřestávám zdůrazňovat, že málokdy se vidí tak rozsáhlý a hloubkově pojatý terénní výzkum, ale v souvislosti s uspořádáním si dovoluji uvést nikoli kritiku, ale spíše dva náměty. První z nich je samotný titul díla, jež na mě působí dosti těžkopádně, je "barokně" rozsáhlý a v titulu se dvakrát opakuje výraz "vývoj". Druhý námět představuje pojmenování "Praktická část práce". Nevím, zda jsou otázky etnogeneze Kyrgyzů dostatečně praktické, a obecněji podotknu, že praktičnost může posouvat disertaci do oblasti expertní/do oblasti aplikované antropologie, Pravda, představa o aplikované antropologii, řekněme od Malinowského, představuje problem, který ne všichni antropologové přijímají, rozcházejíce se ve smyslu akademie versus praktičnost; možno však přičiníti, že současná podoba disciplíny dosti praktičnost zdůrazňuje, pro

zajímavost bych připoměl vrchol praktičnosti v případě francouzského etnologa Condominase a jeho práce o Vietnamu, které si za Vietnamské války přeložili Zelení Baretí pro svou likvidační činnost; sotva si lze představit něco praktičtějšího.

Ale zpět k naší autorce. Tu a tam mám dojem, že se blíží normativnosti, posuzujíc kyrgyzsko-uzbecké vztahy, nazírajíc je totiž perspektivou směřování, které je hodnoceno buď jako přijatelné, nebo nepřijatelné.

Druhý rys, který je vrcholně nápadný představuje kontext, autorka ostatně na jednom místě mluví o potřebě širšího kontextu, a spěchám dodat, že kontext je vskutku široký, dokonce závratně široký, až se mi vnucuje představa, že takový kontext může pohltnout celou práci, přesněji řečeno, vidění Ošského konfliktu. Příliš rozsáhle je možná předkládána etnogeneze Kyrgyzů, etnogeneze novější i stará, možná by stačilo velmi stručně zmínit shrnutí Talbotové-Riceové (Staré umění Střední Aise) nebo zajímavou kapitolku Milana Škody "O jenisejských Kyrgyzech" a myslím, že mohu svobodně spekulovat například o chakaštině jejich potomků.

Shrnutí celkového hodnocení. Ještě podotknu a je to lichotivé, že mě autorka pokládá za odborníka, připomínám tedy spolupráci s Janem Pargačem, můj podíl byl spíše skromný a týkal se jazyků Střední Asie. Šlo tedy o spolupráci čistě jednorázovou. Ještě jeden námět po stránce klasifikační: jsem v rozpacích o jaký typ díla jde, zda je díky rozsáhlému terénnímu výzkumu dílo kvalifikovatelné jako etnologické, nebo jako instance Zeitgeschichte. V každém případě se zda, že ve skutečnosti půjde o "multiplex". Důležitější pochopitelně je, a bylo to už opakovaně naznačeno, že práce je mimořádná, a proto doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení prospěla.

doc. PhDr. František Vrhel, CSc.

Ústav etnologie FF UK

V Praze 6. 9. 2020